

Meddelelser om fængselsvæsenet i Danmark i 1952.

Af fuldmægtig i direktoratet for fængselsvæsenet
JØRGEN TORNØE.

Med hensyn til pladsforholdene og belægningsforholdene i fængselsvæsenets anstalter i 1952 henvises til oplysningerne i omstående oversigt, der dels viser anstaltternes kapacitet ved udgangen af 1952, dels belæget i begyndelsen og i slutningen af nævnte år.

Den samlede kapacitet ved årets udgang udgjorde 4725.

Det samlede fangetal, der i begyndelsen af året udgjorde 3953, sank med 464 eller ca. 11 % til 3489 ved årets udgang. Nedgangen fandt sted såvel indenfor gruppen almindelige kriminelle fanger som indenfor gruppen landssvigerfanger. For sidstnævnte fangekategoris vedkommende faldt fangetallet fra 159 til 104 eller med 55, der alle blev løsladt efter betinget benådning.

Indenfor fængselsvæsenets anstalter under eet var der således en vis pladsreserve. Den væsentligste del heraf fandtes dog, ligesom i de nærmest foregående år, indenfor de anstalter (arresthusene og Københavns fængsler), der er beregnet til varetægtsfanger og korttidsfanger.

Pladsforholdene i de statsfængsler (herunder straffelejre og fængselsafdelinger), der anvendes til anbringelse af mandlige fængselsfanger med straffe på 5 måneder og derover, var periodevis vanskelige, navnlig i de lukkede statsfængsler i Vridsløselille og Nyborg, hvilket skyldtes den omstændighed, at statsfængslet i Horsens året før var overgået til udelukkende at huse sikkerhedsforvarede og psykopatforvarede. Den helåbne fængselsafdeling ved Tarm i Vestjylland, der fra 1950 havde været benyttet som arbejdshusafdeling, måtte som følge af pladsforholdene i statsfængslerne i februar 1952 påny tages i brug til anbringelse af mandlige statsfængselsfanger. Afdelingen er siden fortrinsvis anvendt til husning af fanger over 30 år, der ikke tidligere har afsonet straf i statsfængsel. Trods inddragelsen af fængselsafdelingen ved Tarm til nævnte formål viste der sig i efteråret 1952 at være brug for endnu en helåben anstalt til fanger, der første gang skulle afsones straf i statsfængsel. Der indrettedes derfor i den helåbne Råbjerglejr under straffelejren på Kragsskovhede i Nordjylland en afdeling (kapacitet 70) for 25—35-årige fanger af denne kategori, medens de unge under ca. 25 år som hidtil blev anbragt i de helåbne fængselsafdelinger ved Nr. Snede i Midtjylland og Renbæk i Sønderjylland. I de halvåbne anstalter, der anvendes til anbringelse af mandlige statsfængselsfanger, der tidli-

gere har været i statsfængsel eller særanstalt (straffelejren Møgelkær ved Horsens til yngre fanger og straffelejren på Kragshovede (hovedlejren) samt fængselsannekset Amstrup ved Horsens til ældre fanger), var der i det meste af året en god pladsreserve.

Antallet af anmeldelser til direktoratet for fængselsvæsenet af mandlige domfældte til statsfængsel sank fra 1943 i 1951 til 1878 i 1952. Af de i 1952 anmeldte 1878 domfældte blev 578 eller godt 30 % indsat i de 2 lukkede statsfængsler og resten 1300 eller knapt 70 % i de hel- og halvåbne anstalter.

De ved årets udgang tilbageværende landssvigerfanger var for kvindernes vedkommende anbragt i straffelejren i Horserød og for mændenes vedkommende i statsfængslet i Vridsløselille og i fængselsafdelingen på Kærshovedgård. I sidstnævnte afdeling blev der dog lejlighedsvis også anbragt almindelige kriminelle statsfængselsfanger.

Indenfor særanstalterne (ungdomsfængsel, arbejds- og sikkerhedsforvaring, psykopatfængsel og psykopatforvaring) var pladsforholdene i hele året gennemgående gode. Indretningen af en midlertidig psykopatforvaringsafdeling i statsfængslet i Horsens i 1951 afhjalp således i det væsentlige den i årene forud eksisterende pladmangel indenfor psykopatforvaringsanstalterne.

Om indsættelserne og løsladelserne i 1952 fra særanstalterne omfattende ungdomsfængsel, arbejds- og sikkerhedsforvaring, psykopatforvaring, psykopatfængsel og helbredelsesanstalt for drankere kan følgende oplyses (i parentes er angivet de tilsvarende tal for 1951):

I ungdomsfængsel blev der indsat 84 (78) mænd efter dom, 45 (52) mænd blev genindsat på grund af overtrædelse af vilkårene for løsladelse på prøve og 1 (0) på grund af overtrædelse af vilkårene for betinget benådning. 130 (137) blev løsladt på prøve og 7 (2) efter endt strafudståelse. Antallet af ungdomsfængselsfanger sank fra 203 ved årets begyndelse til 185 ved årets udgang.

I arbejds- og sikkerhedsforvaring blev der indsat 69 (58) mænd efter dom og 25 (18) mænd efter genindsættelse på grund af overtrædelse af vilkårene for løsladelse på prøve. 88 (83) blev løsladt på prøve, og 30 (32) blev løsladt uden vilkår. 1 (1) døde i anstalten, og 10 (12) overførtes til anden anstalt som følge af ny domfældelse (navnlig til psykopatforvaring i anledning af forbrydelser begået efter undvigelse). Antallet af undvigelser udgjorde 29 (37). Der blev i årets løb foretaget 207 (283) orlovsrejser. I 11 (29) tilfælde udeblev fangerne fra orlov.

Antallet af mandlige arbejds- og sikkerhedsforvaringsfanger sank fra 278 ved årets begyndelse til 243 ved årets udgang. Der hensad hele året 1 kvindelig arbejds- og sikkerhedsforvaringsfange i straffelejren i Horserød.

I sikkerhedsforvaringsafdelingen for mænd i statsfængslet i Horsens udgjorde antallet af indsættelser 6 (2) efter dom og 6

(0) efter genindsættelse på grund af overtrædelse af vilkårene for løsladelse på prøve. 17 (14) blev løsladt på prøve, 1 (0) blev benådet og 1 (0) døde i anstalten. Som følge af det forholdsvis store antal løsladelser faldt belæget i sikkerhedsforvaringsafdelingen fra 57 ved årets begyndelse til 50 ved årets udgang.

Antallet af indsættelser i psykopatanstalterne var i 1952 168 (123), heraf 113 (98) nyindsættelser og 55 (25) genindsættelser. Af disse personer var henholdsvis 1 (11), 1 (9) og 0 (2) kvinder. Antallet af prøveudskrivninger udgjorde 144 (103), heraf 131 (96) mænd og 13 (7) kvinder. 36 (13) mænd, der tidligere var prøveudskrevet, blev endeligt udskrevet. En kvindelig psykopatforvaret døde i anstalten, og 2 (5) mandlige forvarede blev overført til sindssygehospital o. l. i henhold til retskendelse. Antallet af kastrationer og sterilisationer udgjorde henholdsvis 11 og 3. Antallet af forvarede i psykopatanstalterne steg fra 343, heraf 323 mænd og 20 kvinder, ved årets begyndelse til 366, heraf 359 mænd og 7 kvinder, ved årets udgang.

I psykopatfængsel blev der i 1952 indsat 21 (14) mænd efter dom, medens der ikke forekom genindsættelser udelukkende på grund af overtrædelse af prøveløsladelsesvilkår. 18 (7) mænd blev løsladt på prøve og 4 (1) mænd blev benådet. Antallet af mandlige psykopatfængselsfanger sank fra 13 ved årets begyndelse til 10 ved årets slutning. Der hensad ikke kvinder i psykopatfængsel i 1952.

I fængselsvæsenets psykiatriske observationsafdeling i Herstedvester var belæget hele året normalt 10—20 mandlige fanger. 24 (37) fanger af forskellig kategori blev indlagt på afdelingen i årets løb. 32 (41) observander blev udskrevet fra afdelingen, heraf 13 (19) til den anstalt, hvorfra de var indlagt, 3 (1) til anden under fængselsvæsenet hørende anstalt og 14 (18) blev løsladt direkte fra afdelingen.

I statens helbredelsesanstalt for drankere på Fanø indsattes 15 (22) mænd, heraf 14 (21) i medfør af straffelovens § 73 og 1 (1) i medfør af straffelovens § 70, jfr. § 17. Antallet af udskrivninger udgjorde 20 (20), heraf 14 (15) på prøve, 2 (3) ved maksimaltidens udløb og 3 (1) endeligt inden maksimaltidens udløb. Belæget i helbredelsesanstalten sank fra 20 ved årets begyndelse til 15 ved årets udgang.

Af bestemmelser af mere almindelig karakter fra 1952 kan fremhæves følgende:

I et reglement af 23. februar 1952 blev der fastsat nye regler om undervisning af fanger i statsfængsel, herunder straffelejre og fængselsafdelinger, samt ungdomsfængsel, arbejds- og sikkerhedsforvaring. Tidligere var der udfærdiget regler om undervisning af fanger i de lukkede anstalter, hvorimod der navnlig ikke var fastsat regler for undervisningen i de under og efter kri-

gen oprettede hel- og halvåbne anstalter. Det udtales i reglementet, at undervisningens formål er at fremme og udvikle fangerens menneskeligt og socialt positive anlæg og evner, bringe dem i kontakt med kulturværdierne og give dem nyttige og almindeliggørende kundskaber. Reglementet sonderer mellem pligtig og frivillig undervisning. Der er i almindelighed pålagt fanger under 30 år pligt til at deltage i elementærundervisning i skriftlig og mundtlig dansk, regning, skrivning og medborgerkundskab (samfundslære) samt eventuelt andre fag. Denne undervisningspligt omfatter indtil 6 timer ugentlig. Herudover er fangerne — uanset alder — pligtige at deltage i indtil 4 timer ugentlig i den faglige undervisning, der afholdes i forbindelse med det arbejde, hvormed de er eller vil blive beskæftiget i anstalten, eller som iverksettes som værdifuld af betydning for dem efter løsladelsen. Fanger, hvis helbredstilstand tillader det, er derhos pligtige at deltage i gymnastik og idræt i indtil 3 timer ugentlig. Indtil 12 timers pligtig undervisning kan medregnes i den almindelige arbejdstid. Den frivillige undervisning kan omfatte dels de fag, hvori der gives pligtig undervisning, dels anden faglig eller almindeliggørende undervisning, f. eks. i musik og sang, psykologi, filosofi, historie, naturfag, sundhedslære, sprog, bogholderi, stenografi, tegning og sløjd. Undervisningen gives i almindelighed som fællesundervisning, herunder i studiekredsform, men kan, når forholdene taler derfor, gives som celleundervisning. Endvidere kan det tillades fangerne at drive selvstudium og deltage i brevskoleundervisning, dog kun udenfor den almindelige arbejdstid. På grundlag af de erfaringer, man har indhøstet i de senere år, er det fastsat, at fanger, der er i besiddelse af fornødne faglige og pædagogiske kvalifikationer, vil kunne anvendes som hjælpelærere i gruppeundervisningen under vedkommende overlærers (lærers) opsyn.

Medens der til fængselsvæsenets større anstalter er knyttet forsorgsmedarbejdere til udførelse af forsorgsarbejde, ligesom der til disse anstalter er knyttet lokale afdelinger af Dansk Forsorgsselskab, har der hidtil ikke været gennemført et rationelt forsorgsarbejde i arresthusene. Fra begyndelsen af 1952 er der imidlertid med justitsministeriets godkendelse gennemført en ordning, hvorefter der, såfremt arresthusets størrelse ikke nødvendiggør en særlig ordning, til hvert arresthus er knyttet en repræsentant for Dansk Forsorgsselskab. Såfremt vedkommende arrestforvarer ønsker at være selskabets repræsentant, er han det i alle spørgsmål vedrørende forsorgsarbejdet for de i arresthuset hidsiddende fanger. Ønsker arrestforvareren ikke dette, udpeger forsorgsselskabet en anden repræsentant, der skal godkendes af arrestinspektøren (politimesteren). Forsorgsarbejdet udføres såvel med hensyn til varetægtsfanger som med hensyn til straf-

afsonere alt med det formål at søge iværksat sådanne foranstaltninger, som i hvert enkelt tilfælde må antages bedst egnede til at forebygge, at fangen påny kommer i konflikt med loven og i forbindelse hermed at yde ham vejledning og bistand for i videst muligt omfang at modvirke den forringelse i hele hans forhold, som fængslingen kan medføre.

Fra 1. april 1952 er der gennemført en ordning, hvorefter alle personer, der indsættes i arresthusene, for så vidt det ikke drejer sig om ophold af ganske kort varighed, snarest muligt efter indsættelsen underkastes en almindelig lægeundersøgelse. En tilsvarende ordning har allerede i en årrække været gennemført i Københavns fængsler. Undersøgelsen foretages i arresthusene af embedslægerne. Undersøgelsen omfatter bl. a. optagelse af en kort anamnese om fangens tidligere sygdomme, ulykkestilfælde o. lign., en almindelig objektiv undersøgelse med særligt henblik på akutte sygdomstilstande, utøj og lidelser og skavanker, som fangen eventuelt senere vil kunne påstå er opstået under fængselsopholdet eller som følge af dette, urinundersøgelse, Wassermann-reaktion og eventuel sækningsreaktion og Mantoux-tuberkulinprøve. Undersøgelsen omfatter endvidere undersøgelse på lokal tuberkulosestation, medmindre der for lægen foreligger oplysning om sådan undersøgelse, foretaget indenfor den sidste måned, eller sikkerhedsmæssige grunde gør fremstilling af vedkommende fange udenfor arresthuset betænkelig. Kvindelige fanger underkastes i almindelighed tillige en gynækologisk undersøgelse. I forbindelse med undersøgelsen skal embedslægen ved samtale med fangen søge at danne sig et indtryk af dennes psykiske tilstand, særligt med henblik på sådanne afvigelser fra det normale, som kan være af betydning for behandlingen i arresthuset eller i anden anstalt. For så vidt angår fanger, der er sigtet i en verserende straffesag, er det derhos pålagt embedslægerne at være opmærksomme på, om der kan være grund til at underkaste fangen en mentalundersøgelse, i hvilket fald vedkommende politimyndigheds opmærksomhed skal henledes herpå.

På fængselsvæsenets betjentskole i København har 64 honorarlønnede fængselsbetjente og 48 overbetjente fra hele landet i årets løb gennemgået 3 måneders kursus, for de førstnævntes vedkommende med afsluttende eksamen.

Jørgen Tornøe.